

Saimaan ammattikorkeakoulu
Tekniikanala Lappeenranta
Rakennusalan työnjohdon koulutusohjelma
Talonrakennuksen suuntautumisvaihtoehto

Tapio Suokas

Työnjohtajasta rakennusalan yrittäjäksi

Opinnäytetyö 2012

Tiivistelmä

Tapio Suokas

Työnjohtajasta rakennusalan yrittäjäksi, 22 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu

Tekniikan ala Lappeenranta

Rakennusalan työnjohdon koulutusohjelma

Talonrakennuksen suuntautumisvaihtoehto

Opinnäytetyö 2012

Ohjaaja: lehtori Petri Siitonen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyöni tarkoituksena on pohtia rakennusalan työnjohdon koulutuksen antamia valmiuksia ryhtyä rakennusalan yrittäjäksi. Opinnäytetyö keskittyy lähinnä tutkimaan talonrakennusalan yrittäjyyden tuomia haasteita ja koulutuksen vastaamista niihin. Samankaltaiset ongelmat yrittäjäksi ryhtymisessä on luultavasti myös maanrakennusalan työnjohdon koulutuksen käyneillä, mutta tarkoitus on keskittyä oman alani käytännössä havaitsemiini asioihin.

Ammattikorkeakoulun rakennusalan työnjohdon opintojen esittelyssä Saimaan ammattikorkeakoulun verkkosivuilla mainitaan koulutuksen mahdollistavan rakennusyrittäjäksi ryhtymisen. Asia esitetään samoin sanoin myös opinto-ohjelman esitteessä. Työssäni on tarkoitus pohtia, onko alun perin rakennusalan työnjohtotehtäviin koulutettaville tarkoitettu opinto-ohjelma soveltuva yrittäjäksi haluavalle vai tarkoitettu lähinnä suurten rakennusalan yritysten työmailla työskenteleville rakennusmestareille.

Aluksi käyn pikaisesti läpi yrityksen perustamisen monet vaiheet ja yrityksen pyörittämisen vaatimat käytännön tiedot. Sen jälkeen tarkastelen opintosuunnitelman nykyisen muodon antamia valmiuksia näistä asioista suoriutumiseen ja pohdin sen vahvuuksia ja puutteita. Tarkoitus on myös miettiä mahdollisia parannuksia opintosuunnitelmaan tai mahdollisia suunnattuja valinnaisaineita yrittäjäksi ryhtymistä suunnitteleville.

Työlle ei ole erillistä tilaajaa, mikäli siksi ei lueta tekijää, jonka ensi vuosien yrittäjäkokemukseen esitetyt asiat perustuvat. Sen on tarkoitus rohkaista opintosuunnan valinneita yrittäjän uralle ja antaa ammattikorkeakoululle viimeisintä tietoa asioista, joita yrittäjän uran valitseville tulisi opettaa.

Asiasanat: rakennusala, työnjohto, yrittäjä

Abstract

Tapio Suokas

Degree Programme in Construction Management, a way to entrepreneurship

Saimaa University of Applied Sciences

Technology Lappeenranta

Degree Programme in Construction Management

Building construction

Bachelor's Thesis 2012

Instructor: Mr Petri Siitonen, lecturer

This thesis considers what skills the degree programme in construction management gives to a student. It focuses on the problems of entrepreneurship in house building trade though the difficulties in becoming an independent entrepreneur are similar in infrastructure engineering.

Saimaa University of Applied Sciences advertises the studies in its degree programme in construction management studies to be a way to be building contractor. But if this specialization is mainly designed to produce foremen for big construction sites, will it give proper knowledge to one who wants to start an own small building company.

Based on the knowledge I have gathered during my first years as an independent entrepreneur I will in this thesis give a short description of the ways to found a company of one's own and to run it.. It weighs the current curricula and considers some improvements so that it could give something more for those who aim at starting an own construction company. It is meant to encourage the readers to take this step.

Keywords: building trade, supervision of work, entrepreneur

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Rakennusyrityksen perustamisen vaiheet.....	6
3 Yrittäjäkoulutus	8
4 Portaat rakennusalan yrittäjäksi: ohjeita yrityksen perustamiseen	9
4.1 Liikeideasta liiketoimintamalliksi	10
4.2 Kannattavuus ja asiakkaiden haku	10
4.3 Alkurahoituksen lähteet	11
4.4 Yritysmuotojen sopivuus rakennusalan yrittäjälle	12
4.4.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja / toiminimi.....	13
4.4.2 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö.....	14
4.4.3 Osakeyhtiö.....	15
5 Viranomaisilmoitukset.....	16
6 Vakuutukset	17
7 Rakennusmestarikoulutuksella yrittäjäksi	18
8 Malliyrityksen perustaminen.....	19
9 Päätelmät.....	20
Lähteet.....	22

1 Johdanto

EU:n alueella kaikista yrityksistä jopa 90 % on alle 10 hengen yrityksiä. Yrityssektori on siis valtaosaltaan pienyritysvaltaista. Pienten ja keskisuurten yritysten merkitys onkin viime vuosina kasvanut ja ymmärrys pienyritysten merkityksestä yhteiskunnalle parantunut. (Viitala & Jylhä 2001, 9.)

Suomessa yrittäjyyttä pidetään erityisen tärkeänä ja yrittäjyydestä on tullut yksi suomalaisen politiikan suuria huolenaiheita. Suomessa yrittäjyys mielletään yhdeksi tärkeimmistä talouskasvun, kilpailukyvyn ja työllisyyden tekijöistä. Yrittäjyys on siis tärkeä osa Suomen taloudellisen kasvun ja yhteiskunnan hyvinvoinnin ylläpidossa. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan vuonna 2004 Suomen kaikista yrityksistä 93,1 % oli mikroyrityksiä eli yrityksiä, jotka työllistävät alle 10 henkilöä. (Lyytinen & Piha 2004, 29.)

Yrityksen perustamisen edellytyksenä on uuden yrittäjän oma halu ja tahto ryhtyä yrittäjäksi. Ammattitaidon lisäksi yrittäjältä vaaditaan vahvoja henkilökohtaisia taitoja ja ominaisuuksia. Ammattitaito kehittyy koulutuksen ja kokemusten perusteella. Hyvällä yrittäjällä täytyy olla myös tietämystä monista asioista, kuten kirjanpidon alkeet, verotus, markkinointi ja työsuhteeseen liittyvä lainsäädäntö.

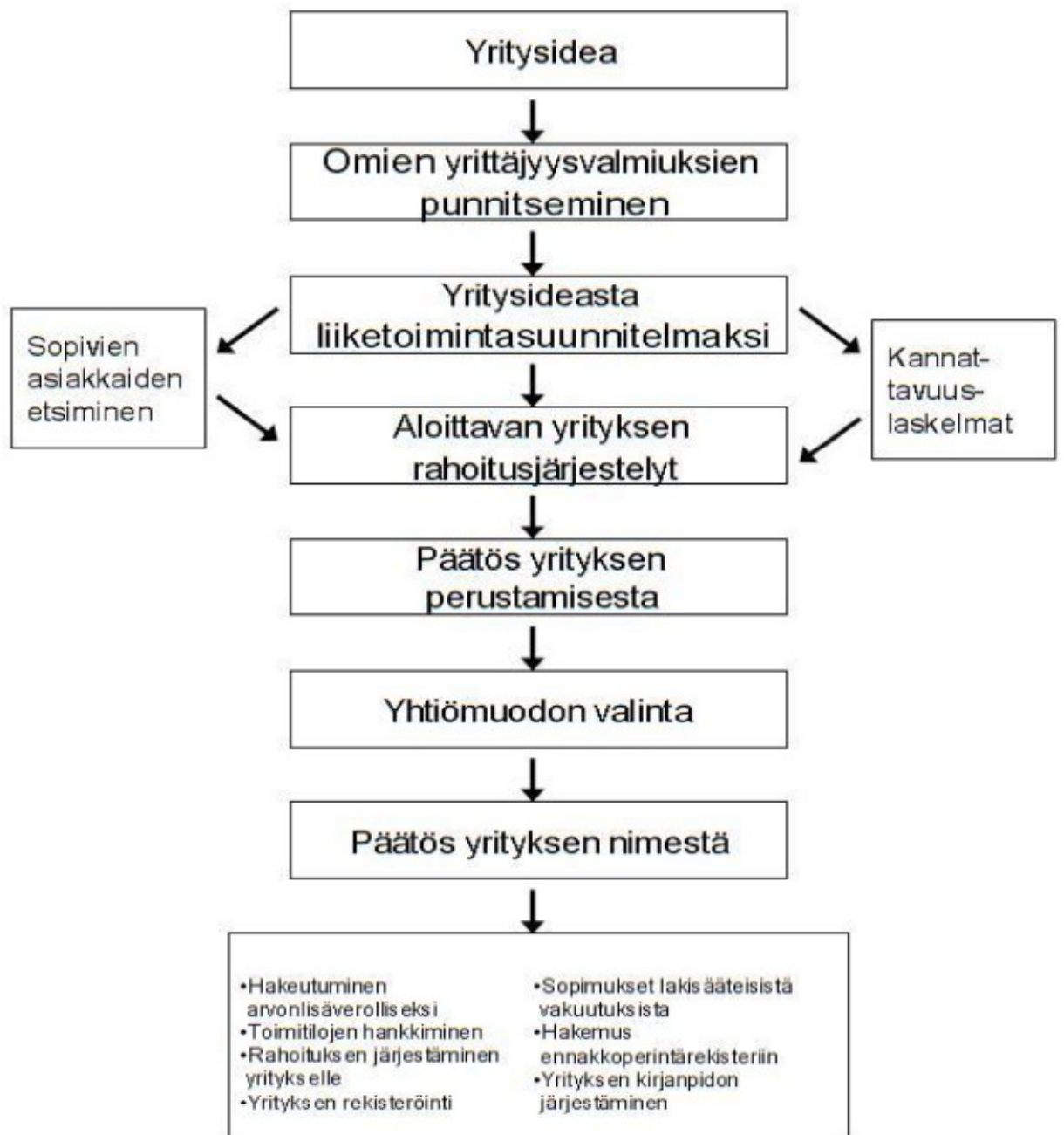
Edellä mainitut keskuskauppakamarin sivustolta löydetyt lausumat saattavat kuulostaa aloittavasta yrittäjästä lannistavilta. Ainakaan rakennusalan työnjohdon koulutusohjelmassa ei niihin anneta opetusta. Valinnaisina aineina on toki ollut verotuksen kursseja, mutta niiden sisältö on suunnattu laskentapuolella ammattikorkeakoulussa opiskeleville päiväopiskelijoille. Sisältö niissä on liian monimutkainen rakennusalan yrittäjän tarpeisiin, sillä kukaan ei pysty nykyisessä verotusviidakossa pitämään itse kirjanpitoaan, vaan se ulkoistetaan kirjanpidon ammattilaisille.

Tarkoitukseni on käydä läpi yrityksen perustamisen lyhyt kurssi ja auttaa lukijaa huomaamaan saamamme koulutuksen hyvät puolet. Lyhyellä kurssilla kerrotaan tärkein eli se, mistä apu kuhunkin ongelmaan löytyy.

2 Rakennusyrityksen perustamisen vaiheet

Kuviossa 1 on yksi malli yrityksen perustamista suunnittelevalle.

Yrityksen perustamisprosessi

Kuvio 1. Yrityksen perustamisprosessi (Raatikainen, 2006)

Samankaltainen perustamisen etenemiskartta löytyy myös uusyrityskeskuksen sivustolta www.uusyrityskeskus.fi, ja myös verottajan sivustolta www.vero.fi on löydettävissä vastaava ohjeistus, kullakin hiukan eri muodossa. Verottajan sivusto keskittyy ymmärrettävästi lähinnä viranomaistoimenpiteissä opastamiseen.

Rakennusyrittäjäksi tuskin kukaan lähtee heti alalle tultuaan, joten yritysidea ja omat valmiudet on varmasti tiedossa alusta lähtien. Etukäteen kannattaa myös miettiä yrityksen perustamiseen liittyviä riskejä, joita ovat esimerkiksi vapaaajan väheneminen, pitkät työpäivät, stressaantuminen, velkaantuminen, rahojen loppuminen tai lama. Mutta suhdanneherkällä rakennusalalla ne ovat tuttuja asioita myös tavalliselle rakennustyöläiselle.

Asiakaspotentiaalia ja sen määrää on syytä ennakoida tarkasti alkupääoman määrän tarvetta laskettaessa. Aloittavalle yrittäjälle on tarjolla starttirahoituista TE-keskusten kautta. Useimmiten yrittäjän on helpompi asioida suoraan rahoituslaitosten kanssa.

Uuden yrityksen nimissä lainaa on vaikea saada, joten oman ja perheenjäsenten nimien laittaminen lainapapereihin on hyvin yleistä. Laskelmien ja rahoituksen täsmennyttyä on aika päättää yhtiömuodosta.

Yhtiömuodon valintaan vaikuttaa monta seikkaa. Oletko ryhtymässä yrittäjäksi yksin vai kumppanin kanssa? Onko kumppanisi halukas sijoittamaan saman verran kuin sinä? Vastuunjako yrityksessä, toiminnan joustavuus ja jatkuvuus vaikuttavat myös yritysmuodon valintaan. Myös rahoittajan ja verottajan suhtautumisessa eri yritysmuotoihin on oma vaikutuksensa asiaan. Tässä asiassa kääntyminen TE-keskuksen tai uusyrityskeskuksen yritysneuvojen puoleen auttaa. Toki rahoitussuunnittelussa kannattaa itsekkin miettiä, haluaako ottaa yrityksestään kuukausipalkan vaiko tarpeen mukaan rahaa ulos yksityisottona. Siis myös henkilökohtaisella verotuksella on asiassa merkitystä.

Viranomaisilmoituksia näyttää olevan hiukan joka suuntaan. Niiden hoitaminen on kuitenkin tehty aloittavalle yrittäjälle helpoksi. Verottajalle ilmoittautuminen arvonlisäverovelvolliseksi ja ennakkoperintärekisteriin ilmoittautuminen tapahtuu käytännössä samalla kun yrityksen yritysmuoto ja perustiedot rekisteröidään

patentti- ja rekisterihallitukseen. Rekisteröintilomakkeiden oikean täytön onnistumiseksi suosittelen tässä vaiheessa kääntymään tulevan kirjanpitäjänne puoleen. Tilitoimiston ja oman kirjanpitäjän valinta kannattaa tehdä hyvissä ajoin ennen yrityksen perustamista. Heiltä löytyvä ajantasainen tieto auttaa jo yritysmuodon valinnasta lähtien. Alkuvaiheen tarkka budjetointi säästää rahoituskuluja ja takaa samalla rahavirran riittävyyden yrityksen toiminnan tason vakaantumiseen saakka.

Lakisääteiset sekä vapaaehtoiset yrityksen vakuutukset kannattaa ehdottomasti keskittää yhteen yhtiöön. Yritysvakuutuksia myyvillä yhtiöillä on kullakin omat siteensä eläkevakuutusyhtiöihin ja keskittäminen kannattaa joskus yllättäviltä tuntuvilla alennuksilla, jotka on linkitetty toisiinsa muuten täysin toisiinsa sitoumattomilla vakuutuksilla.

Yrityksen perustamisessa kannattaa siis aina turvautua ulkopuoliseen asiantuntijaan. Vaikka olisit aiemmin ollut yrittäjänä, on esimerkiksi verotuksessa tapahtunut suurehkoja muutoksia viime vuosina, ja muutoksia on aina suunnitteilla. Niistä ja niiden vaikutuksista on kirjanpidon alan asiantuntijoilla yleensä jonkinlaista ennakkotietoa, ja se kannattaa käyttää hyväksi yrityksen talouden suunnittelussa.

3 Yrittäjäkoulutus

TE-keskukset ja uusyrityskeskukset tarjoavat uusille yrittäjille yrittäjäkoulutuksia. Starttirahan saamiselle ne ovat pakollinen edellytys. Muutaman viikon mittainen suurimmaksi osaksi omaehtoiseen opiskeluun perustuva kurssitarjonta, useimmiten verkko-opetusmuotoinen, antaa varmaan jonkinlaisen kuvan yrittäjää odottavasta todellisuudesta. Kuitenkaan en kurssitarjontaa tutkittuani usko niiden hyödyttävän aloittavaa yrittäjää juuri lainkaan. Kurssit tuntuvat perustuvan juuri starttirahan saamisen vaatimuksien täyttymiseen nimellisesti. Kurssien järjestäjät ovat enimmäkseen pieniä tai keskisuuria konsulttiyrityksiä. Luennoitsijoiden kirjava oma koulutus viittaa siihen, että kurssit ovat hyvää bisnestä konsulttiyrityksille. Suuria panostuksia ei luennoitsijoihin ole sijoitettu.

Yrittäjäkurseja järjestetään myös ammattikorkeakouluissa ympäri maata. Uskoisin niiden koulutuksen olevan paremmalla tasolla kuin konsulttiyritysten järjestämän koulutuksen, pintapuolisesti sisältöön tutustuttuani. Ammattikorkeakoulut ovat kuitenkin pysyviä laitoksia ja niiden koulutustarjonta käsittääkseni hyvin tarkastettua.

4 Portaat rakennusalan yrittäjäksi: ohjeita yrityksen perustamiseen

Ajatus yrittäjäksi ryhtymisestä saattaa syntyä monin tavoin. Syynä voi olla ajatus vapaammasta työskentelystä omien aikataulujen mukaan. Aliurakoitsijana omilla nimissään työn tekeminen houkuttelee. Vaikka töiden valmistuminen on sidottu työmaan aikatauluun, voi työn suorittamisen aikatauluttaa eri tavalla kuin työsuhteessa pystyisi. Joillekin sopii paremmin pitkien työpäivien teko ja vapaa-päivien kerääminen yhteen esimerkiksi perhesyistä. Toisia kiinnostaa tehdä enemmän työtä nopeammalla työtahdilla ja siten ansaita enemmän. Omien ideoiden toteuttamismahdollisuus ja itsenäinen työskentely ilman esimiehen valvontaa sopii paremmin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Syynä voi olla uhkaava työttömyys, rakennusalan ollessa hyvin suhdanneherkkä. Syitä on siis monenlaisia, mutta kaikissa on taustalla oma halu ja tahto toimia yrittäjänä.

Yrittäjäksi siirtyminen on tietoinen valinta. Kuitenkaan pelkkä halu ei riitä vaan tarvitaan myös tiettyjä ominaisuuksia. Yrityksen perustaminen ja yrittäjänä toimiminen vaatii sekä henkistä että fyysistä pääomaa. Itseluottamus ja usko omaan ammattitaitoon ovat tärkeitä ominaisuuksia yrittäjälle samoin kuin pitkäjänteisyys ja tavoitteellisuus. Erittäin tärkeä ominaisuus on stressinsietokyky varsinkin alkuvaiheen epävarmoina aikoina. Yrittäjän tulee olla ulospäin suuntautunut ja kommunikaatiokykyinen kaikilla eri yrittämisen alueilla, myös rakennusalalla.

4.1 Liikeideasta liiketoimintamalliksi

Suurelta työmaalta yrittäjäksi lähtevällä täytyy olla ajatus tulevasta liikeideasta. Pelkästään entiselle työnantajalle aliurakoitsijana toimiminen ei jatkossa tule riittämään. Sama suhdanneherkkyys koskee myös aliurakoitsijoita ja ehkä vielä suuremmassa määrin kuin palkattuja työntekijöitä. Aliurakoitsijan kanssa sopimuksen purkaminen on paljon helpompaa kuin työntekijän irtisanominen. Liikeidea muokattaessa liiketoimintamalliksi täytyy siis löytää myös muita mahdollisia asiakkaita. Asiakkaiden hakemisen tulee perustua omaan erikoisosamiseen. On hyödytöntä lähteä hakemaan sellaisia työtehtäviä, joiden suoritukseen joutuu hakemaan tietoa oppikirjoista tai internetistä. Keskittyminen omaan osaamiseen tuo jatkossa uusia asiakkaita. Tieto hyvästä työstä kiertää alan ammattilaisia hakeville asiakkaille nykyisessä sosiaalisen median maailmassa ja tieto huonosti hoidetusta työstä vielä suuremmalle joukolle.

Liiketoimintamallia itselleen rakentaessa kannattaa keskittyä olennaiseen. Toimintamallia ei ole syytä rakentaa alkuun liian laaja-alaiseksi vaan totutella yrittäjyyteen hitaasti askeltaen. Yritys laajenee omassa aikataulussaan, joka on kiinteästi sidottu yrittäjän menestystaluun ja osaamisen karttumiseen. Tässä vaiheessa korostuu yrittäjän pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus.

4.2 Kannattavuus ja asiakkaiden haku

Asiakkaiden hakemiseen on monia mahdollisuuksia. Useimmiten yrittäjäksi siirtävällä työnjohtajalla on jo suhteita ympäristöönsä niin paljon, että alkuvaiheen kalenteri on helppo täyttää. Hyvällä töiden hoidolla nämä asiakkaat tuovat uusia asiakkaita. Pelkästään sen varaan ei yritystoimintaa voi kuitenkaan jättää. Tarkoin suunnattu mainonta kannattaa suunnitella liiketoimintamallin suunnittelussa. Aloittavan yrityksen avustuksien, kuten starttirahan, kannalta se on välttämätöntä. TE-keskusten starttirahan myöntämisperusteisiin kuuluu tarkahkon liiketoimintamallin esittäminen. Yhtenä osatekijänä siinä on asiakkaiden hankinta yrityksen tulorahoituksen saamiseksi vaaditulle tasolle.

Moni aloittava yrittäjä ryhtyy myymään itseään liian halvoilla hinnoilla. Töitä saadaan sillä tavoin kyllä tehdä, mutta yrityksen kannattavuus kärsii. Yrityksen täytyy tehdä tulosta, jos yritystoimintaa aiotaan jatkaa starttirahan loppumisen jälkeenkin. Liian alas painettuja työhintoja on hyvin vaikea saada nostetuksi kannattavalle tasolle. Hintojen nostoon vaaditaan selkeät, asiakkaiden mielestä uskottavat syyt. On vaikea perustella hintojen nostoa starttirahoituksen loppumisella, varsinkaan kun suurin osa asiakaskunnasta ei ole kyseisestä rahoituksesta koskaan kuullutkaan.

Tarkkaan suunnitellut kannattavuuslaskelmat tarvitaan siis TE-keskukselle starttirahan saamiseksi, mutta myös rahoituslaitoksille aloituspääomaa tarvittaessa. Tarkat kannattavuuslaskelmat auttavat myös yrittäjää itseään siinä vaiheessa, kun ensimmäiset hankaluudet tulevat eteen. Mikäli laskelmat on tehty realistisesti, ne antavat varmuuden alkuvaikeuksien yli pääsystä.

4.3 Alkurahoituksen lähteet

Starttiraha on monen uuden yrittäjän tuki myös rakennusalalla. Starttiraha sopii hyvin yksinyrittäjälle. Se saaminen on kuitenkin tarkoin säädeltyä ja määrät vaihtelevat vuosittain jaossa olevan kokonaismäärän mukaan. Starttirahan nostamisen ehtojen rikkominen saattaa johtaa myös tuen takaisinmaksuun.

Tuen saamisen edellytyksenä ovat mm. yrittäjäkokemus tai – koulutus, mahdollisuudet kannattavaan toimintaan, starttirahan tarpeellisuus yrittäjäksi ryhtyvän toimeentulon kannalta sekä se, että yritystoimintaa ei ole aloitettu ennen kuin tuen myöntämisestä on päätetty. Starttiraha ja yrittäjäkoulutus on mahdollista yhdistää joustavasti. Esimerkiksi starttirahan saamisen aikana voi aloittaa yrittäjäkoulutuksen. Työvoimakoulutuksena järjestetään alkaville yrittäjille tarkoitettuja kursseja, jotka ovat koulutettaville maksuttomia. Myös työ- ja elinkeinokeskukset sekä monet oppilaitokset järjestävät sopivaa koulutusta. Päätöksen starttirahan myöntämisestä tekee työ- ja elinkeinotoimisto, joka ottaa huomioon mm. alan yritysten kilpailutilanteen ja uuden yritystoiminnan tarpeen paikkakunnalla. Starttirahaa koskevat säännökset ovat laissa julkisesta työvoimapalvelusta ja

asetuksessa julkiseen työvoimapalveluun kuuluvista etuuksista. (Työ- ja elinkeinoimisto)

Usean aloittavan yrittäjän tie vie rahoituslaitokseen. Harvalla on kertynyt työelämästä tarpeeksi säästöjä alkuinvestointien kattamiseksi. Perustettavan yrityksen nimiin otettava laina vaatii myös samat tarkat kannattavuuslaskelmat kuin starttirahakin. Alkupääoma tulee mitoittaa tarpeeksi suureksi kattamaan mahdolliset kalustoinvestoinnit kuin myös yrityksen tulorahoituksen viiveen aloittamisvaiheessa. Perustettavan yrityksen lainansaanti on hankalaa takuiden kannalta. Uudella yrityksellä ei ole kiinteää omaisuutta lainan takuiksi ennen kuin laina on saatu nostettua ja hankintoja suoritettua. Takaajaksi joutuvat siten useimmiten perheenjäsenet. Yrityksen laajentuessa ja tarvitessa siihen lisää pääomaa on tilanne toinen. Ensimmäisten tilikausien tuloslaskelmien perusteella rahoituslaitosten suhtautuminen muuttuu selvästi myönteisemmäksi, edellyttäen tietenkin, että tulosta on jäänyt tuloslaskelman viimeiselle riville. Alkupääoman hankinnassa usein tehdäänkin niin, että laina otetaan omiin henkilökohtaisiin nimiin ja edelleen lainataan omalle yritykselle. Tähän ei ole mitään juridista estettä, eikä verottajakaan puutu asiaan, mikäli yrityksen maksama korko ei nouse kohtuuttoman suureksi. Koron ollessa suuri verottaja katsoo lainakuvios- ta tulevan henkilökohtaista tuloa ja laskee sen olevan peitettyä voitonjakoa. Veroseuraamuksia saattaa tulla niin koron saajille kuin yrityksellekin.

Myös rahoituslaitoksille on tärkeää, että yrittämisen fyysiset edellytykset toteutuvat. Yrittäjätausta tai yrittäjäkoulutus on välttämätön asia myös lainaneuvotte- luissa.

4.4 Yritysmuotojen sopivuus rakennusalan yrittäjälle

Aiemmin esitetystä yrityksen perustamiskaaviossa (s.6) on rahoitusjärjestelyjen jälkeen vuorossa päätös yrityksen perustamisesta. Mikäli kaiken tähän mennessä tehdyn taustatyön jälkeen yrittäjyys vielä houkuttelee, on aika pohtia eri yritysmuotojen sopivuutta omalle rakennusyritykselle. Eri yritysmuotojen suu- rimmat erot liittyvät osakkaiden määrään, rahan siirtymiseen yrityksestä yrittäjäl- le sekä verottajan käytännöt eri yritysmuotoja kohtaan. Yritysmuotoa valittaessa

merkitystä on ennen kaikkea välittömillä veroilla, joista tärkeimmät ovat valtiolle maksettava tulovero ja kunnalle tulojen perusteella maksettava kunnallisvero. Yrityksen verorasituksen lisäksi täytyy ottaa huomioon myös omistajan verorasitus.

Yritys joutuu maksamaan veronsa tilikauden kuluessa etukäteen arvion perusteella tai sitten edellisen tilikauden verotettavan tulon perusteella. Tätä arviota kysytään jo ennakkoperintärekisteriin ilmoittauduttaessa. Verottaja laskee tästä arviosta veron määrän ja lähettää postin kautta ennakkoveroliput sekä tilillepanokortit, joilla vero maksetaan. Koska ennen toiminnan aloittamista on usein hyvin vaikeaa tehdä arviota verotettavasta tulosta, on järkevää ensin arvioida summa niin hyvin kuin mahdollista ja sen jälkeen tarkentaa muutaman toimintakuukauden jälkeen arviota verottajalle, jolloin yrittäjä saa uudet maksulaput. Tilikauden päätyttyä annetaan veroilmoitus verottajalle, jonka perusteella vero tasataan.

4.4.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja / toiminimi

Yritysmuoto sopii yksin yritystoimintaa harjoittavalle. Mikäli liiketoimintamallin mukaisesti on tarkoitus tehdä yksin aliurakointia isoille yrityksille tai muuten harjoittaa rakennustoimintaa ilman työntekijöitä, on järkevintä lähteä liikkeelle toiminimenä. Kaikki päätösvalta yrityksen kaikista asioista säilyy yrittäjällä. Alkuraituksen tarve on pieni. Tarvitaan ainoastaan omaan kalustoon sijoitettava pääoma. Yritysmuodolla ei ole oman pääoman määrä vaatimusta verottajalta.

Verotettava tulo muodostuu yrityksen tuloksen mukaan. Tulos (veronalainen tulos vähennettynä vähennyskelpoisilla menoilla) jaetaan elinkeinonharjoittajan henkilökohtaiseksi pääoma- ja ansiotuloksi elinkeinotoimintaan kuuluvan nettovarallisuuden perusteella. Pääomatulo lisätään elinkeinonharjoittajan muihin mahdollisiin pääomatuloihin ja yrityksestä saatu ansiotulo muihin ansiotuloihin ja verotus hoituu kuten muidenkin yksityishenkilöiden kohdalla. Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei siis voi hajauttaa tulojaan niin, että ne verotettaisiin osittain yrityksessä ja osittain hänen henkilökohtaisena tulonaan. Yritysmuodossa ei ole

mahdollista maksaa yrittäjälle kuukausi palkkaa vaan rahan ottaminen yrityksestä tapahtuu yksityisottona.

Yksityisessä toiminimessä vastuu kuuluu yrittäjälle, joten yrittäjä vastaa koko henkilökohtaisella ja yritykseen kuuluvalla omaisuudellaan yritystoiminnassa syntyneistä velvoitteista kuten veloista ja sitoumuksista. Yksityisen elinkeinoharjoittajan vastuu koskee myös elinkeinotoiminnassa aiheutetun vahingon korvaamista.

Yrityksen myyminen ja sukupolvenvaihdos on hankalampaa kuin muissa yritysmuodoissa. Yksityisyritystä ei voi myydä itse yrityksenä, vaan kauppaa käydään yritykseen sisältyvästä irtaimistosta tai kiinteästä omaisuudesta. Yksityinen toiminimi on harvoin yrityksen lopullinen yhtiömuoto eli myöhemmässä vaiheessa se useissa tapauksissa tulee tarpeelliseksi muuttaa johonkin muuhun yritysmuotoon.

4.4.2 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö

Henkilöyrityksiä on vielä kaksi muuta lajia toiminimen lisäksi. Ne ovat hyvin samankaltaisia keskenään ja poikkeavat toisistaan lähinnä yhtiömiesten äänivalan vuoksi. Avoimessa yhtiössä yksityisyrittäjä saa ottaa itselleen yhden tai useampia yhtiökumppaneita, jolloin yrittäjien lukumäärä on vähintään kaksi. Avoimessa yhtiössä yhtiökumppanit ovat tasavertaisessa asemassa keskenään eli hallitsevat yhtiötä yhdessä. Myös kommandiittiyhtiössä on vähintään kaksi perustajaa, mutta yhtiömiehiä on kahdenlaisia. Toisen yhtiömiehen on oltava vastuunalainen ja toisen äänetön. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta osallistua päätöksentekoon yhtiössä, vaan se tapahtuu vastuunalaisten yhtiömiesten kesken. Henkilöyhtiöistä avoimelle ja kommandiittiyhtiölle ei myöskään ole asetettu pääoman vähimmäisvaatimuksia. Tämä johtuu siitä, että avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet ovat henkilökohtaisesti vastuussa pääomasta ja sen pysyvyydestä. Kommandiittiyhtiön äänettömien yhtiömiesten vastuu on rajattua. Heidän vastuunsa yhtiön veloista ulottuu vain heidän yritykseen sijoittamansa yhtiöpanoksensa määrään.

Avoim yhtiö sopii hyvin yksityisyrittäjän seuraavaksi vaihtoehdoksi hänen laajentaessaan liiketoimintaansa ja etsiessään uusia resursseja yrityksensä toimintaan. Yhtiömiesten vaihtuessa henkilöyhtiöissä yhtiömiesten osuus voidaan luovuttaa edelleen, mikäli siitä on yhtiösopimuksessa jo sovittu tai muut yhtiömiehet antavat siihen suostumuksensa. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön myyminen onnistuu helposti vapaamuotoisella kauppakirjalla, koska avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiöosuus on omistajalleen irtainta omaisuutta.

Avoimen ja kommandiittiyhtiön kohdalla vahvistettu verotettava tulo ja varallisuus jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tulona ja varallisuutena eli tavallaan itse yhtiötä ei verotetakaan. Yhtiön on kuitenkin tehtävä oma veroilmoituksensa. Yhtiölle vahvistetun tulon ja varallisuuden jakaminen verotettavaksi osakkaille tapahtuu niiden osuuksien mukaan, jotka osakkailla on yhtymän tuloihin ja varoihin. Osuudet on ilmaistu yhtiösopimuksessa. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön kohdalla tulos jaetaan pääoma- ja ansiotuloon samalla tavalla kuin yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla. Myös vero pääomatulosta ja ansiotulosta lasketaan samalla tavalla. Molemmissa yhtiömuodoissa yhtiössä työskentelevät yhtiömiehet voivat saada normaalin palkan kuukausittain toisin kuin toiminimessä.

4.4.3 Osakeyhtiö

Osakeyhtiöllä on laissa määrätty vähimmäispääoma, joka on yksityisellä yhtiöllä 2 500 euroa. Useamman kuin yhden työntekijän yritysmuodoksi valitaan usein osakeyhtiö. Osakeyhtiön osakkaiden vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettua. Usein se rajoittuu osakkaan yhtiöön sijoittamaansa osakepääoman määrään, ellei mitään henkilökohtaisia takauksia ole annettu yhtiön puolesta. Varsinkin alkuaikoina osakeyhtiön perustaja joutuu kuitenkin kiinnittämään omaa omaisuuttaan yrityksen luottojen vakuudeksi sekä antamaan henkilökohtaisia takauksia.

Ylintä päätösvaltaa osakeyhtiössä käyttää yhtiökokous, johon voivat osallistua kaikki osakkeiden omistajat. Yhtiökokouksessa päätökset tehdään osakkaiden omistussuhteiden mukaan. Käytännön tasolla yhtiön toiminnoista ja hallinnosta

vastaa taas yhtiökokouksen valitsema hallitus. Alinta tasoa edustaa hallituksen valitsema toimitusjohtaja, joka päättää juoksevista asioista hallituksen antamien valtuuksien rajoissa. Käytännössä pienissä osakeyhtiöissä yrittäjä toimii toimitusjohtajana ja pystyy tekemään suurimman osan päätöksistä yksin. Yrittäjä-osakas voi maksaa itselleen kuukausittaista palkka yrityksestä ja lisäksi nostaa osinkoja.

Osakeyhtiössä yhtiön toiminnan tuottama tulos ja sen nimissä hankittu omaisuus ovat yhtiön tuloa ja omaisuutta. Nämä eivät ole osakkaan palkkatuloa eivätkä siten vaikuta osakkaan verotukseen. Osakeyhtiön tuloverokanta on suhteellinen. Tämä tarkoittaa, että se on määrätyn prosentin suuruinen. Tällä hetkellä osakeyhtiöt maksavat tuloksestaan veroa 24,5 prosenttia.

Osakeyhtiö on laajentumisen ja jatkuvuuden kannalta parhain ja edullisin yritysmuoto. Esimerkiksi pääomarahoituksen saantimahdollisuudet laajennettaessa yritystoimintaa eivät ole niin rajoitetut kuin esimerkiksi henkilöyhtiöillä. Osakeyhtiön osakkeet voi myydä irtaimen omaisuuden kaupalla.

5 Viranomaisilmoitukset

Viimeistään yritysmuodon valinnan tullessa ajankohtaiseksi on aika vertailla tilitoimistoja. Tilitoimistojen palveluissa ja hinnoittelussa on eroja. Toiset tarjoavat pelkän kirjanpidon lisäksi myös yritysneuvontaa. Alustavia suunnitelmia ja laskelmia voi tehdä jonkun asioihin perehtyneen tuttavain tai vanhemman yrittäjän kanssa, mutta suunnitelmat kannattaa täsmentää oman kirjanpitäjän kanssa. Viranomaispaperit ja varsinkin verotus muuttuu vuosittain ja tilitoimistot ovat niiden suhteen aina ajan tasalla.

Viranomaisilmoitukset kaupparekisteriin ja hakeutuminen ennakkoperintä- ja arvonnisävelvolliseksi on sinällään yksinkertainen toimi. Kaikki hoituu käytännössä yhdellä ilmoituksella patentti- ja rekisterihallitukseen. Ilmoituksen täyttämässä kannattaa olla tarkka. Uuden yrityksen ilmoittaminen on nopea toimenpide, mutta virheiden korjaaminen ilmoituksessa kestää jo vähän pidempään.

Kirjanpitäjä, joka on ennenkin täyttänyt ilmoituslomakkeen, on korvaamaton apu tässä vaiheessa.

Yritysmuodon valinnassa kannattaa myös luottaa ammattilaiseen. Yrittäjän tuloksen kannalta on tärkeää, että yhtiömuoto on valittu oikein. Alkuhetken taloustilanne, yrityksen suunniteltu laajuus ja mahdollinen kasvu suuremmaksi antavat kirjanpitäjälle tarvittavat tiedot yritysmuodon valintaan. Näillä seikoilla on myös merkitystä yritysrekisteriin ilmoittautumisessa.

Yrityksen rekisteröinti kestää yleensä noin pari viikkoa. Ilmoitusmaksu maksetaan etukäteen hinnaston mukaan ja kuitti liitetään postitse laitettaviin ilmoituslomakkeisiin. Tärkeä asia yritykselle on myös nimen valinta, joka tulee eteen viimeistään rekisteröintivaiheessa. Patentti- ja rekisterihallituksen sivuilla on selkeät ohjeet nimen muodostamisesta. Se on tärkeää myös markkinoinnin kannalta. Kaikkein tärkeimmäksi se muodostuu yritystoiminnan myynnissä. Helppointa silloin on, jos yrityksen tutuksi tullut nimi ei sisällä entisen omistajan nimeä.

6 Vakuutukset

Rakennusyristoimintaan kuten muuhunkin yritystoimintaan kuuluu sekä pakollisia että vapaaehtoisia vakuutuksia ja maksuja. Vakuutukset voidaan jakaa yritystä, yrittäjää ja työntekijää koskeviin vakuutuksiin. Yritystoimintaa varten otettavat vakuutukset ovat verotuksessa vähennyskelpoisia. Yrittäjän kannattaa aina miettiä tarkkaan, mitä vapaaehtoisia vakuutuksia hänen kannattaa ottaa esimerkiksi omaisuutta varten, ja toimintaa varten otettavien vakuutusten määrä ja sisältö kannattaa miettiä tarkoin, jotta vakuutusturva olisi järkevä ja tarpeeksi laaja.

Lakisääteisiä vakuutuksia ovat YEL- ja TYEL-vakuutukset sekä työntekijäin tapaturmavakuutukset. Yrittäjän tapaturmavakuutus on vapaaehtoinen, mutta rakennusyrittäjälle hyvin tärkeä.

Kaikki vakuutukset, lakisääteiset sekä vapaaehtoiset, kannattaa keskittää samaan yhtiöön. Keskittäminen alentaa vakuutusmaksuja ja asioiden hoito on helpompaa. Ennen yritysvaluutusten hankintaa kannattaa tarvittavat vakuutukset kilpailuttaa muutamassa yhtiössä. Vakuutustarve kannattaa kartoittaa jonkun yhtiön vakuutusmyyjän kanssa ja pyytää muilta yhtiöiltä kilpaileva tarjous samoilla vakuutusmäärillä. Vertailla kannattaa ainoastaan pysyviä vuosimaksuja, ei ensimmäisen vuoden alennettuja maksuja.

Vakuutusyhtiöt pystyvät linkittämään toisiinsa vakuutuksia jopa aika erikoisella tavalla. Esimerkiksi eräässä yhtiössä lakisääteisten vakuutusten ottaja saa ajoneuvovakuutuksiinsa suuria bonusalennuksia, vaikka niitä ei vielä olisikaan kertynyt niihin.

Rakennusyrittäjälle vastuuvakuutus on pakollinen. Sen vakuutusmäärä sovitaan vakuutusta ottaessa yrityksen suunnitellun rakennustoiminnan mukaiseksi. Isoille ulkomaisille yhtiöille töitä tehdessä vakuutusmäärä vaatimus annetaan asiakkaan toimesta. Vastuuvakuutuksen hinnat ovat melko korkeita, joten oman liiketoiminnan suuruus kannattaa suunnitella tarkasti, jotta vältetään turhilta vakuutusmaksuilta.

7 Rakennusmestarikoulutuksella yrittäjäksi

Tammikuussa 2012 alkavan koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet toimia rakennushankkeiden työnjohdon ja työnsuunnittelun tehtävissä. Rakennusmestarit työskentelevät pääasiassa tuotannon esimiestehtävissä. Työtilaisuuksia on lisäksi rakennusmateriaaliteollisuudessa ja myyntitehtävissä. Rakennusmestari voi perustaa myös oman yrityksen. (Rakennusalan työnjohdon koulutusohjelman esite 2011.)

Lappeenrannassa vuonna 2007 alkanut aikuiskoulutusohjelma lähti liikkeelle rakennusteollisuuden tarpeesta saada mestareita takaisin työmaille. Aiemmin myös nuorille suunnattu rakennusmestarikoulutus oli lopetettu vuosia aiemmin ja se korvattiin työmaainsinöörien koulutuksella. Kuitenkin melko pian havaittiin tärkeän välitason johdon häviävän työmailta. Insinöörien liian korkea koulutus

vei heidät työpöytien ääreen pois työmailta ja väliin muodostui johdon ja rakennusmiehen välinen kuilu vanhojen mestareiden siirtyessä eläkkeelle.

Koulutus saatiin käyntiin melko pikaisesti. Kuitenkin koulutuksen sisällön suunnittelua tehtiin jo koulutuksen lähdettyä liikkeelle. Opetussuunnitelmat elävät ja mukautuvat sitä mukaa kun siihen havaitaan tarvetta. 2012 tammikuussa alkaneen kurssin opintosuunnitelma näyttää jo olevan hyvin muokkautunut 2009 alkaneeseen kurssiin verrattuna. Useisiin muiden vuosikurssien opiskelijoihin tutustuttuani havaitsin ilokseni myös muilla kursseilla olevan kaltaisiani yrittäjiä ja yrittäjäksi aikovia. Ehkä heitäkin oli houkutellut kurssiesitteessä oleva maininta yrittäjäksi ryhtyvälle sopivasta koulutuksesta.

8 Malliyrityksen perustaminen

Malliyrityksenä toimii pieni rakennusliike Etelä-Karjalassa. Yrityksen perustaminen tapahtui hyvin pikaisesti. Lokakuun alkupuolella työnantaja ilmoitti siirtymisestäään kunnallisvirkamieheksi ja yrityksen lakkauttamisesta. Vaihtoehtoiksi jäi uuden työpaikan hankinta tai yrityksen perustaminen lakkautettavan tilalle. Koska yrityksen perustaminen jossain vaiheessa oli ollut ajatuksena jo työnjohdon koulutukseen lähtiessä, se oli luonnollinen valinta, vaikkakin se tapahtui kaksi vuotta etuajassa. Uusi rakennusyritys perustettiin marraskuussa. Perustajan lisäksi yritykseen jäi yksi työntekijä entisestä yrityksestä. Uusi yritys osti lakkautettavan yrityksen kalustosta pääosan. Asiakkaita ei varsinaisesti siirtynyt kaupan mukana, mutta kalenteri seuraavalle vuodelle täyttyi jo joulukuun aikana. Vuoden kuluttua rakennusyrityksen perustamisesta se laajeni myös kiinteistöhoitoalalle paikkakunnan suurimman kiinteistöhuoltoyhtiön omistajan jäädessä eläkkeelle. Synergiaeduiksi yrittäjä näki kiinteistöhuollon piiriin kuuluvat 450 asuntoa, joiden huolto ja korjaustoiminta työllistäisi myös rakennuspuolen työntekijät hiljaisen talven aikana. Yritys kasvoi kahdessa vuodessa kahden työntekijän yrityksestä 6 työntekijän yritykseksi.

Prosessi eteni samalla tavoin, kuin suosittelin uudelle yrittäjälle rakennusyrityksen perustamisesta 2. luvussa. Ensimmäiseksi valittiin kirjanpitäjä, jolla oli uusin tieto yrityksen perustamisvaiheista. Hänen kanssaan yhdessä laadittiin karkeaa budjettia yritykselle. Pienillä tarkennuksilla budjetti kelpasi pankille ja yrityksen perustaminen mahdollistui. Viranomaispaperit laadittiin yhdessä kirjanpitäjän kanssa ja kaikki yhteydet verottajaan hoituvat myös hänen kauttaan. Vaikka rakennusyrityksen perustaja oli ollut yrittäjä aiemminkin, ei uuden yrityksen perustaminen olisi sujunut ilman viimeisintä tietoa yritysmuodoista ja niiden verotuskohtelusta.

9 Päätelmät

Rakennusalan työnjohdon koulutusohjelman nykyinen opintosuunnitelma antaa vain vähän valmiuksia yrittäjäksi aikovalle. Se antaa varmuutta ammatillisiin kysymyksiin ja työmaan pyörittämiseen työnjohtajana. Tätä varmaa otetta tarvitsee myös yrittäjä. Kuitenkin kaikki laskennalliset oppiaineet on suunnattu suurissa yrityksissä työmaalla omaa osaansa johtavalle työnjohtajalle. Ne eivät anna valmiuksia laskea pienempiä urakoita, koska käytetyt ohjelmistot eivät sellaiseen sovellu. Pienellä kurssien eriyttämisellä pystyttäisiin järjestämään opetusta myös pienempien urakoiden laskentaa tarvitseville.

Sekä työnjohtajiksi kouluttautuvat että yrittäjäksi haluavat tarvitsevat käytännönläheisempää johtamistaitokoulutusta. Molempien ryhmien tulee hallita suhtautuminen alaisiin sekä heidän ongelmiinsa ja erilaisuutensa. Työpsykologia terminä saattaa kuulostaa suureelliselta, mutta tarkoittaa käytännössä vain oikean johtamistavan ja keskusteluyhteyden oppimista. Tämän opettamiseen sopivat hyvin myyntihenkilöstön koulutuksessa käytettävät metodit improvisaatioharjoituksineen.

Yrittäjälle suunnatuista koulutuksista on saatavissa hyvä lisä vapaavalintaisiin aineisiin. Yrityksen rahoitukseen, verotukseen ja yrittäjyyteen ylipäänsä annetaan opetusta monien eri instanssien kautta, mutta ensisijaisesti kannattaneet hyödyntää ammattikorkeakoulun sisältä löytyviä opettajaresursseja.

Koulutusohjelmasta on hyvin pienillä muokkauksilla hyötyä myös yrittäjäksi aikovalle. Muutoksien kustannukset eivät ole suuria, ainakaan jos hyödynnetään jo olemassa olevia opettajaresursseja. Nykyisistä oppiaineista ei tarvitse karsia paljoakaan. Nykyinen opintosuunnitelma on jo muokkautunut selkeästi työnjohdollisempaan, ammatillisempaan suuntaan. Vapaavalintaisten aineiden valikoinnin lisäyksellä saadaan aikaan yrittäjäksi aikovalle sopiva kurssitarjonta.

Lähteet

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. www.ely-keskus.fi luettu 6.11.2012

Holopainen, T. & Levonen, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas. Silta yrittäjyyteen. 13. painos. Helsinki: Edita.

Lyytinen, J., Piha, K. 2004. Yritä edes -32 syytä ryhtyä yrittäjäksi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Patentti- ja rekisterihallitus. www.prh.fi luettu 27.10.2012

Raatikainen, L. 2006. Liikeideasta liikkeelle. Helsinki: Edita

Työ- ja elinkeinotoimisto. www.mol.fi luettu 26.10.2012

Uusyrityskeskukset. www.uusyrityskeskus.fi luettu 3.11.2012

Verohallinto. www.vero.fi luettu 3.11.2012

Viitala, R., Jylhä, E. 2001. Menestyvä yritys – liiketoimintaosaamisen perusteet. Helsinki: Edita.